

Zajęcia wyrównawcze z języka polskiego w klasie VIII; 27.04.

Utrwalenie wiadomości ze słowotwórstwa.

1. Co to jest słowotwórstwo? Dział gramatyki zajmujący się budową i tworzeniem wyrazów.
2. Co to jest wyraz podstawowy? To wyraz, od którego został utworzony inny wyraz pochodny. Przykłady: pisać dla wyrazu pochodnego napisać, zapisać, napis.
3. Co to jest wyraz pochodny? Wyraz utworzony od wyrazu podstawowego. Przykłady: napisać od wyrazu podstawowego pisać; napis od wyrazu podstawowego napis.
4. Co to jest rodzina wyrazów? Rodzinę wyrazów tworzy wyraz podstawowy z utworzonymi od niego wyrazami pochodnymi. Część wspólna dla wszystkich składników rodziny wyrazów (czyli wyrazów pokrewnych) jest nazywana **rdzeniem**.

dom-----domek-----domeczek

bezdomny

5. Co to jest podstawa słowotwórcza? Część wspólna wyrazu podstawowego i pochodnego (z zachowaniem oboczności).
6. Co to jest formant? Najczęściej jest to cząstka dodana do podstawy słowotwórczej ,np. po+ myśleć----- pomyśleć. Formantem może być także usunięcie fragmentu wyrazu podstawowego, np. myśleć----- myśl.

wyraz pochodny = podstawa słowotwórcza + formant

napisać = pisać + na

napis = napisać + formant zerowy

7. Rodzaje formantów

Przedrostek jeść-----**wy**—jeść,

Przyrostek **dom**----ek

Wrostek **woda, odporny** ----- wod-**o**-odporny

Formant zerowy biegać ----- bieg

8. Znaczenie utworzonego wyrazu pochodnego zależy od formantu, za pomocą którego został utworzony.

kot- ek (mały kot) formant ek

wilcz-ysko (groźny wilk) formant ysko

rzemieśl- nik (człowiek zajmujący się rzemiosłem)

sport- owiec

aptek- arz

straż- ak

program- ista

Śląz- ak (mieszkaniec Śląska)

warszawi-anin

Japoń-czyk

projektant-ka

gr- acz

łg-arz (ktoś, kto łga)

przystojni- ak

głup-ota

9. Co to są wyrazy złożone? Przykłady:

Zestawienia- dwa odrębne wyrazy tworzą jedną całość znaczeniową- wieczne pióro, czarna jagoda, Kasprowy Wierch.

Zrosty- dwa wyrazy zespolone ze sobą bez żadnych dodatkowych elementów łączących, np. Białystok, wiarygodny, Rzeczpospolita.

1. Jakie znaczenie nadaje wyrazom pochodnym zastosowanie podanych formantów?

I. –nik, -owiec, -arz, -ak, -ista A B C D

II. –ak, -anin, -czyk, -ańczyk, -ik A B C D

III. –arz, -ak, -ca, -nik, -iciel, -ec A B C D

A. nazwy wykonawców czynności

B. nazwy mieszkańców

C. nazwy nosicieli cech

D. nazwy wykonawców zawodów

2. Częstka zaznaczona w poniższych przykładach to:

ziele zieleń ziołowy ziółko zazielenić się

A. podstawa słowotwórcza B. formant zerowy C. oboczność D. rdzeń

3. Oceń prawdziwość podanych dokończeń zdania w poniższym tekście.

A. występują cztery zestawienia P F

B. nie pojawia się przykład zrostu P F

C. można wskazać pięć złożzeń P F

TEKST

Wolę Boże Narodzenie niż Wielkanoc. Uwielbiam świąteczną atmosferę i dekorowanie naszego domu. Z różnorodnych ozdób na choinkę lubię anielskie włosy, bo przypominają mi babie lato. Lubię też bombki, na których widnieją fantastyczne krajobrazy. To rodzinna pamiątka- babcia przywiozła je przed laty z Jeleniej Góry, gdzie pojechali z dziadkiem swoim pierwszym samochodem.

4. Zaznacz i zapisz , jakie typy formantów występują w poniższych wyrazach pochodnych? przedrostek/ przyrostek/ wrostek/ formant zerowy

PRZYKŁAD: GRABIEŻCA- PRZYROSTEK -ca

włóczykij-

nakaz-

suszarnia-

martwota-

płotek-

5. Zapisz właściwy skrót:

numer- według- magister- doktor- lekarz- kapitan- major-

6. Utwórz skrótownice od podanych nazw instytucji:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-

Państwowy Zakład Ubezpieczeń-

Uniwersytet Warszawski-

Uniwersytet Jagielloński-

Polska Akcja Humanitarna-

7. Podaj wyrazy podstawowe do wymienionych wyrazów pochodnych. Wpisz w każdą lukę właściwe słowo (lub słowa).

.....- narożnik

..... - płótek

..... – pływalnia

..... – cymbalista

..... - leworęczny

.....- zadrukować

8. Jakie typy formantów występują w podanych wyrazach pochodnych?

przedrostek/	przyrostek/	formant środkowy/	formant zerowy
--------------	-------------	-------------------	----------------

kwiaciarnia-

córuchna-

poręczyć-

księgozbiór